

В статье рассматривается компетентностный подход в подготовке специалистов в вузах, проектирование учебного процесса, педагогических технологий в соответствии с требованиями компетентностного подхода и решения соответствующего круга вопросов.

A. Lanovenko

COMPETENCE APPROACH IN VOCATIONAL TRAINING OF SPECIALISTS

In statti rozglyadaetsya kompetentnisny pidhid have pidgotovtsi fahivtsiv in BIS, proektuvannya navchalnogo process, pedagogichnih tehnologiy vidpovidno to vimog kompetentnisnogo pidhodu that rozv'yazannya vidpovidnogo cola diet.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2011

УДК 378

*Левченко Т.О.
м. Харків, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАУДИТОРНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ І – ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Постановка проблеми Аналіз концептуальних підходів до дозвіллевої діяльності молоді, що навчається, показує, що педагоги займаються організацією дозвілля студентів в рамках позааудиторної роботи в рамках різних виховних заходів. Ми провели емпіричне дослідження і вибрали респондентами: студентів вищого навчального закладу. Ймовірно, організація дозвілля молодих людей займає поки другорядне місце в системі освіти, що є наслідком формального осмислення проблем організації вільного часу студентів. В цілому, загальне бачення молоддю яка навчається, організації дозвілля практично єдині, що може свідчити про систему поглядів, що склалася, на дозвілля як на суспільне явище. В той же час ми поки можемо говорити про те, що все ще не сформована структура дозвілля в системі освітнього простору, і за його межами, що не дозволяє виробити струнку систему виховання з використанням всього арсеналу форм, методів, змісту дозвіллевої діяльності [3, с. 113]. Організація дозвілля як індивідуально вибраної сфери стає суб'єктивнішою, направленою на розвиток прихованих нереалізованих потреб студентства, затвердження їх статусної ролі в сучасному суспільстві. Індивідуальний вибір може відбуватися в рамках професії, сімейному житті і так далі. Але він може мати і асоціальну спрямованість, вести до руйнування особи і суспільного життя. Такі обставини вимагають подальших досліджень з обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науці набуто певний досвід щодо проблем позааудиторної виховної діяльності та дозвілля. Серед вчених являли цінність наукові праці Абдулова Р.М., Вітвицької С.С., Голант Е.Я., Савченко С.В. Цікавими виявились аспекти становлення позааудиторної виховної роботи у сучасній вищій школі в працях Кузьмінського А.І., Мещерякова Є.В., Онучка Л.В., Фокіна Ю.Г., Хабарова Г.Б., Шашенко С.В..

Мета статті полягає в розробці і теоретичному обґрунтуванні системи позааудиторної виховної діяльності та дозвілля зі студентами вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу Розвиток України має визначатися у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальноосвітньої культури, що передбачає запровадження у ВНЗ сучасних технологій виховання студентів.

На думку дослідників «організоване дозвілля, введене в контекст життєдіяльності, є рівноправним видом виховуючої і розвиваючої діяльності». Подібний погляд виходить з цілей соціальної політики держави – представлення дозвілля як форми соціокультурної системи суспільства, що змінюється, сфери життєдіяльності і формування духовних потреб молоді [5, с. 97].

Соціально-педагогічний сенс організації дозвілля дітей і молоді полягає в цілеспрямованому залученні до використання змісту і способів проведення вільного часу для самовдосконалення, профілактики здоров'я, соціальної реабілітації і корекції поведінки і спілкування. Культура використання вільного часу є ознакою адекватної соціалізації, соціального дорослішання, що відбивається в позитивному відношенні до активного дозвілля як одному з видів соціальної діяльності з реалізації інтересів, індивідуально творчої і соціально значущої активності [1, с. 5].

Теоретичний аналіз проблеми дозвіллевої діяльності дозволяють виділити основні характеристики студентського дозвілля:

- дозвілля має яскраво виражені фізіологічні, психологічні і соціальні аспекти;
- дозвілля формує і розвиває особу, сприяє її самовираженню, самоствердженню і саморозвитку за допомогою вільно вибраних дій;
- дозвілля формує потребу студентів в свободі і незалежності, сприяє розкриттю природних талантів і придбанню професійно-значущих якостей;
- дозвілля забезпечує задоволення, веселий настрій і персональне задоволення.

Під позааудиторної виховною роботою студентів розуміють форму здійснення пізнавальної діяльності, організовану за особистою ініціативою і в слухний для студента час при опосередкованому управлінні з боку педагога і направлену на формування ключових компетенцій [4, с. 21].

В процесі виконання позааудиторної виховної роботи створюються необхідні передумови для поступового переростання контролю в процесі навчання

в самоконтроль, навчання – в самонавчання, тобто для формування у студента самонавчальної діяльності як умови постійного особового зростання [2, с. 7].

Отже, метою експерименту буде перевірка ефективності технології організації позааудиторної виховної дозвілдової діяльності студентів у ВНЗ.

Експериментальна частина буде направлена на вирішення наступних завдань:

- провести констатуючий попередній експеримент з рівня мотивації і ступеня сформованості пізнавальних інтересів, навичків з організації по здійсненню позааудиторної виховної дозвілдової діяльності студентів;
- описати методику організації і проведення експерименту;
- уточнити зміст компонентів моделі організації позааудиторної виховної дозвілдової діяльності студентів;
- апробувати технологію організації позааудиторної виховної діяльності студентів вузу з урахуванням виділених педагогічних умов;
- визначити вплив вибраних критеріїв (готовність до позааудиторної виховної дозвілдової діяльності студентів, що включає у свою чергу мотивацію і пізнавальні інтереси; когнітивний критерій, що визначає рівень знань по організації і здійсненню позааудиторної виховної дозвілдової діяльності; організаційно-діяльнісний критерій, що включає організаційно-діяльнісні уміння студента з організації і здійснення позааудиторної виховної дозвілдової діяльності) на виховання дозвілдової діяльності студента.
- виявити рівень розвитку виховної дозвілдової діяльності при організації позааудиторної виховної роботи;
- провести кількісну і якісну обробку отриманих в результаті експериментального дослідження результатів;
- здійснити інтерпретацію і проаналізувати результати експерименту, при цьому виявити психолого-педагогічні і організаційно-педагогічні умови успішного функціонування технології організації позааудиторної виховної дозвілдової діяльності студентів у ВНЗ; співвіднести отримані результати з очікуваними, сформулювати висновки за підсумками опитно-експериментальної роботи.

На ефективність експерименту педагогічних явищ робить вплив система загальнонаукових і конкретно-наукових принципів.

Експеримент базується на наступних принципах:

- принцип цілісного підходу до вивчення педагогічних явищ, який припускає:
  - а) використання системного підходу;
  - б) визначення місця явища, що вивчається, в педагогічному процесі;
  - в) розкриття процесу розвитку даного явища. Цим принципом ми керувалися при моделюванні процесу організації позааудиторної виховної дозвілдової діяльності студентів;
- принцип об'єктивності, що припускає:
  - а) перевірку кожного факту декількома різними методами;

- б) фіксація всіх проявів зміни досліджуваного об'єкту;
- в) зіставлення даних дослідження з даними досліджень інших авторів.

– принцип ефективності. Це і принцип, і кінцева мета експерименту, і полягає в тому, що отримані результати повинні бути вище за результати, отримані в звичайних стандартних умовах, за той же час і при одних і тих же матеріальних і фінансових витратах. Цим принципом користуються при аналізі і висуненні гіпотези, плануванні умов проведення дослідно-експериментальної роботи і аналізі отриманих експериментальних даних.

При розробці технології організації позааудиторної самостійної роботи студентів треба дотримуватися загальнодидактичних принципів (свідомості і активності, наочності, систематичності і послідовності, міцності, науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою), а також таких методологічних принципів (підходів) як особовий, діяльнісний, полісуб'єктний (діалогічний). У проведенні експерименту були задіяні студенти 1-3 курсів факультетів. При проведенні підготовчого етапу констатуючого експерименту були висунуті і вирішені наступні завдання:

1) проаналізувати стан масової педагогічної практики з організації позааудиторної виховної дозвілєвої діяльності студентів;

2) вивчити на репрезентативній вибірці стан сформованості пізнавальної діяльності студентів.

Сумарний бал, що оцінює узагальнений результат, змінюється в межах від 1 до 18, то, відповідно до викладеної вище методики, рівні визначалися інтервалами, представленими в таблиці 1.

Таблиця 1 – Шкала оцінки рівня розвитку культури дозвілєвої діяльності студентів

Рівень	Низький	Середній	Високий
Оцінка в балах	1-5	6-14	15-18

На етапі формуючого експерименту були поставлені наступні завдання: експериментально перевірити ефективність технології організації позааудиторної виховної дозвілєвої діяльності студентів; перевірити дієвість і надійність критеріїв підвищення ефективності процесу організації позааудиторної дозвілєвої діяльності студентів; підтвердити висунуту нами гіпотезу дослідження. Вибірці студентів випадкові і незалежні, вимірювана властивість (самостійність) має безперервний розподіл і зміряно за шкалою, що має три рівні. Таким чином, в даному випадку виконано допущення критерію Вілксона-Манна, що дозволяє перевірити сформульовану гіпотезу. На початковому етапі в ході проведення констатуючого експерименту були виявлені початкові значення рівнів вибраних нами критеріїв: готовність до позааудиторної виховної роботи, когнітивна, організаційно- діяльнісних умінь для вико-

нання самостійної роботи як в контрольній так і в експериментальній групі. Отримані результати відбиті в таблиці 2.

Таблиця 2 – Дані за вибраними показниками у студентів контрольної і експериментальної груп на початку формуючого експерименту

Показатели Рівні	Мотивація (%)		Пізнавальні інтереси (%)		Знання, уміння, навички (%)		Організаційні-діяльнісні уміння (%)	
	Контр. група	Експер група	Контр. група	Експер група	Контр. група	Експер група	Контр. група	Експер група
Низький	36,3	38,0	37,3	36,9	48,0	44,0	23,2	24,7
Середній	48,4	48,0	42,0	44,0	39,0	43,0	67,4	65,4
Високий	15,3	14,0	20,7	19,6	13,0	12,0	9,3	9,9

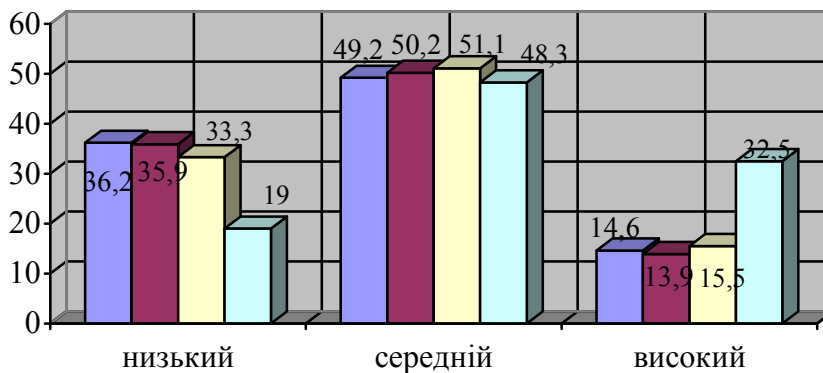
Отримані дані підтверджують, що обрані контрольна та експериментальна групи на початок формуючого експерименту знаходяться приблизно на одному і тому ж рівні розвитку обраних критеріїв.

На завершальному етапі формуючого експерименту у значної частини студентів експериментальної групи сформувалися конструктивні і організаційні здібності як суб'єкта навчання а також здатності управління власною позааудиторною дозвіллевою діяльністю. Таким чином, на підставі зростання рівня вибраних показників можна зробити висновок про підвищення рівня розвитку самостійності про що свідчать дані таблиці 3.

Таблиця 3 – Рівні розвитку культури дозвіллевої діяльності на початок і кінець експерименту

Рівень	Контрольна група		Експериментальна група	
	Початок експерименту (%)	Кінець експерименту (%)	Початок експерименту (%)	Кінець експерименту (%)
Низький	36,2	33,3	35,9	19,0
Середній	49,2	51,1	50,2	48,3
Високий	14,6	15,5	13,9	32,5

Науочно отримані результати представлені за допомогою діаграми на рис. 1.

- Контрольна група (початок експерименту)
- Експериментальна група (початок експерименту)
- Контрольна група (кінець експерименту)
- Експериментальна група (кінець експерименту)

Рисунок 1 – Порівняльні дані по рівню розвитку самостійності в контрольній і експериментальній групі.

Дані таблиць і діаграм дозволяють побачити, що впровадження розробленої нами технології організації позааудиторної виховної дозвіллевої діяльності студентів зумовило позитивні зміни в структурі розподілу студентів по рівнях розвитку культури дозвілля і як наслідок цього оволодіння ключовими компетенціями.

Оцінка якісного зростання рівня розвитку культури дозвілля здійснювалася за допомогою непараметричного критерію «хі-квадрат».

Критерій «хі-квадрат» був обчислений за формулою:

$$T = \frac{1}{n_1 n_2} \cdot \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 Q_{2i} - n_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} = \frac{1}{n_1 n_2} \cdot \sum_{i=1}^3 \frac{(n_1 Q_{2i} - n_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} =$$

$$= \frac{1}{n_1 n_2} \cdot \left[\frac{(n_1 Q_{21} - n_2 Q_{11})^2}{Q_{11} + Q_{21}} + \frac{(n_1 Q_{22} - n_2 Q_{12})^2}{Q_{12} + Q_{22}} + \frac{(n_1 Q_{23} - n_2 Q_{13})^2}{Q_{13} + Q_{23}} \right]$$

Отже після зроблених розрахунків, результати формулюючого експерименту показали, що раціонально організована позааудиторна виховна дозвіллева діяльність студентів виступає ефективним засобом освоєння змісту дозвілля і підвищення рівня розвитку культури дозвілля в позааудиторний час.

Висновки. Організація позааудиторної виховної дозвіллевої діяльності студентів в сучасній вищій школі стає одним з найцікавіших напрямів всієї методики навчання. Аналіз психолого-педагогічної літератури і дослідження

практичного стану справ освітнього процесу у ВНЗ показали, що достатньо широкий ряд питань потребує розробки. Необхідний пошук нових шляхів і засобів організації позааудиторної виховної дозвіллевої діяльності студентів в умовах сучасної освітньої установи, що дозволяють зробити цей процес більш цілеспрямованим і ефективним. Результати, отримані в ході експерименту, свідчать про позитивний вплив на формування у студентів стійкої пізнавальної мотивації, розвиток пізнавальних інтересів, знань з організації і здійсненню позааудиторної виховної дозвіллевої діяльності і організаційно-діяльнісних умінь, які, у свою чергу, сприяють високому рівню розвитку самостійності. Аналіз і інтерпретація отриманих в ході експерименту даних дозволяє укласти, що рівень розвитку самостійності підвищився. Кількість студентів, що знаходяться на низькому рівні самостійності, знизилася на 16,9 %, а кількість студентів, що знаходяться на високому рівні зросло на 21,4 %. Це дозволяє зробити висновок про правомірність висунутої нами гіпотези і ефективності виконаної дослідно-експериментальної роботи. Потрібно відзначити, що існують подальші можливості вдосконалення процесу організації позааудиторної виховної дозвіллевої діяльності студентів у ВНЗ I-II рівнів акредитації.

Перспектива подальших досліджень. У цьому напрямі потрібно вирішувати наступні завдання: виявлення психолого-педагогічного обґрунтування закономірностей дозвіллевої діяльності студента; виховання культури дозвілля як найважливішої умови пізнавальної активності і самостійності студентів; встановлення найбільш дієвої системи контролю за дозвіллевою діяльністю студентів.

Список літератури: 1. Абдулов Р. М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів: дис... канд. пед. наук: 13.00.07/ Криворізький держ. Педагогічний ун-т. – Кривий ріг, 2008. – С.5-10. 2. Мещерякова, Є. В. Внеаудиторная работа как фактор подготовки будущих учителей к проведению внеклассной работы со школьниками: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Є. В. Мещерякова. – Волгоград, 2006. – 20 с. 3. Онучок Л.В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів.: Дис... канд. пед. Наук. – Київ, 2008. – 200с. 4. Хабарова Г. Б. Позааудиторна виховна робота у вищому навчальному закладі як фактор професійного становлення майбутнього спеціаліста. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 23 (186), – Ч. 3, – 2009. – С. 18-23 5. Шашенко С. В. Соціальне становлення студентської молоді у позааудиторний час у Вищих навчальних закладах: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К.: ЦУЛ, 2009. – 337 с.

Bibliography (transliterated): 1. Abdulov R. M. Organizacija pozaauditornoj vihovnoji roboti zi studentami viwih navchal'nih zakladiv: dis... kand. ped. nauk: 13.00.07/ Krivoriz'kij derzh. Pedagogichnij un-t. – Krivij rig, 2008. – С.5-10. 2. Mewerjakova, Є. V. Vneauditornaja rabota kak faktor podgotovki buduwih uchitelej k provedeniju vneklassnoj raboty so shkol'nikami: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk /

Є. V. Mewerjakova. – Volgograd, 2006. – 20 s. 3. Onuchok L.V. Pedagogichni umovi organi-zacii samostijnoї pozaauditornoї roboti studentiv.: Dis... kand. ped. Nauk. – Kiiv, 2008. – 200s. 4. Habarova G. B. Pozaauditorna viovna robota u viwomu navchal'nomu zakladi jak faktor profesijnogo stanovlennja majbutn'ogo specialista. Visnik LNU imeni Tarasa Shevchenka. № 23 (186), Ch. 3, 2009. S. 18-23 5. Shashenko S. V. Social'ne stanovlennja students'koї molodi u pozaauditornij chas u Viwih navchal'nih zakladah: Avtoref. dis. ... kand. ped. nauk. – K.: CUL, 2009. – 337 s.

Т.О. Левченко

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ І – ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Проаналізовано розробку і теоретичне обґрунтування системи позааудиторної виховної діяльності та дозвілля зі студентами вищого навчального закладу на основі експериментальної перевірки педагогічної ефективності її впровадження.

Т.О. Левченко

ОРГАНИЗАЦИЯ ПОЗААУДИТОРНОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ДОСУГА СТУДЕНТОВ ВНЗ І – ІІ УРОВНЕЙ АККРЕДИТАЦИИ

Проанализирована разработка и теоретическое обоснование системы позааудиторной воспитательной деятельности и досуга со студентами высшего учебного заведения на основе экспериментальной проверки педагогической эффективности ее внедрения.

T. Levchenko

ORGANIZATION OF POZAOUDITORNOI EDUCATE ACTIVITY AND LEISURE OF STUDENTS VNZ THE І – ІІ LEVELS OF ACCREDITATION

Development and theoretical ground of the system of a extra curriculum educate activity and leisure is analysed with the students of higher educational establishment on the basis of experimental verification of pedagogical efficiency of its introduction.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2011